

การเยียวยาผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีมลพิษจากน้ำมัน

Remedy to Injured Persons in Environmental Cases : a Case Study of Oil Pollution

ร้อยตำรวจเอก จิตาวัฒน์ ประสงค์กุล*

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับป้องกัน แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับมลพิษจากน้ำมัน แต่ทั้งนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนับวันจะเกิดขึ้นที่มีลักษณะที่รุนแรง มีลักษณะที่ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางและมีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตามมาจนเป็นปัญหาระดับประเทศได้จึงถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของชาติ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 รวมถึงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม ว่ายังมีปัญหาทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับบทนิยามที่ยังไม่ชัดเจน ก่อให้เกิดปัญหาการตีความในการบังคับใช้ โดยเฉพาะในกรณีของนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” เป็นต้น อีกทั้ง ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์ความรับผิดของผู้กระทำ ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษ เพื่อความเสียหายที่เกิดจากกรณีน้ำมัน หรือการกำหนดค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยศึกษาแนวทางในการนำมาตรการอื่นๆ เพื่อนำมาใช้

ปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัยเพิ่มขึ้นให้เป็นไปตามแบบอย่างเดียวกับต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ยังคงไม่มีการกำหนดนิยามของคำว่าผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมไว้อย่างเพียงพอกับผู้ได้รับความเสียหายจริง ส่วนหลักนั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่ในระหว่างประเทศ โดยสหรัฐอเมริกาใช้หลักความรับผิดเด็ดขาด (Absolute Liability) คือผู้กระทำความผิดก็ต้องรับผิดในทันที โดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ความรับผิดกันอีก ส่วนในประเทศอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศส การเยียวยาผู้เสียหายใช้หลักการความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เป็นพื้นฐานในการตัดสินคดี ในส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษ จากการศึกษากฎหมายไทยก็ยังไม่มีการนำมาใช้ในกรณีสิ่งแวดล้อม แต่ในต่างประเทศกลับมีการเรียกค่าเสียหายที่จะต้องเกิดขึ้นในอนาคตที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งเรียกออกมาในรูปของค่าฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมที่เสียไปทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและจะเกิดขึ้นในอนาคต จากปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาดังกล่าวโดยมีข้อเสนอแนะสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดนิยามของผู้เสียหายให้ชัดเจน โดยกำหนดให้รวมถึงผู้เสียหายโดยตรงและโดยอ้อม
2. กำหนดภาระการพิสูจน์ในการพิสูจน์ให้ตกแก่ฝ่ายผู้ก่อให้เกิดมลพิษ และกำหนดให้ผู้ก่อมลพิษรับผิดชอบอย่างเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้นใดๆ ทั้งสิ้น
3. ควรกำหนดคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ให้ใช้หลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ
4. ควรกำหนดค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 วรรคท้าย ให้รวมถึงค่าฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสียไปและค่าเสียหายในอนาคตได้อีกด้วย

คำสำคัญ: เยียวยา/มลพิษน้ำมัน

Abstract

At present, Thailand has several laws that contain legislations concerning the enforcement, defence and solving measures for the problems concerning the pollution from petroleum. However, such environmental problem is, day by day, continuously growing severely and vastly and its ripple effect also causes other consequential environmental problems, hence, becomes a serious national problem.

In this thesis, the author focus on the study of Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act, B.E. 2535 and other laws concerning the damages remedy for the environmental cases. It is found that there are several problems on the damages remedy for the injured person such as the problem

concerning definitions which are unclear and cause interpretative problem on the law enforcement especially on the definition of "Injured Person", and also problems concerning the proof of liability of the culprit, the adjustment of punitive compensation for the damages from petroleum and the adjustment of future damages. The study is also focused on the means to apply other measures in order to improve and modernize the laws so that they conform to international law model.

From the study, it is found that Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act, B.E. 2535, still does not contain the definition of Injured Person in the environmental cases sufficiently to the actual injured person. The legal principles on the liability are different in each different country; United States of America adopts Absolute Liability which the culprit is liable immediately without any proof of liability required; England and French Republic adopt Strict Liability as their legal principle in the case judging. For the punitive damages, from the study of the Thai laws, the punitive damages have not been used in environmental cases. However, in foreign countries, the future damages for the environment may be claimed as the remedial expenses for the environment that is already occurred and will be occurred in the future. From the abovementioned problems, the author has studied the problems

and had the summarized proposals as follows:

1. Clearly defines the definition of Injured Person by including both direct and indirect injured persons.
2. Make the burden of proof to fall upon the person who causes pollution and also make the person who causes pollution to have absolute liability without any exception.
3. The punitive damages should apply on the environmental cases in Thailand.
4. The damages under the last paragraph of Section 96 of Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act, B.E. 2535, should be included with the remedial expenses for the damaged environment and also the future damages as well.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทย กำลังประสบกับปัญหาเกี่ยวกับมลพิษทางสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ปัญหาดังกล่าวนั้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต แต่การจัดการตามมาตรการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ ยังขาดประสิทธิภาพ และพบว่าการกฎหมายที่บังคับใช้ยังมีข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหาอยู่มาก

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติ เนื่องจากปัญหาสภาวะโลกร้อนและความเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศ ทั้งยังมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน หรือเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ไม่เคยเกิดขึ้น เช่น เหตุการณ์สึนามิ และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่ประเทศญี่ปุ่น หรือการเกิด

อุทกภัยครั้งร้ายแรงที่สุดในประเทศไทยเมื่อปลายปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยจึงเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ และยังถือว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยยังเป็นปัญหาของชาติ

เมื่อเกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมขึ้นแล้ว กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน คือพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ก็มีได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรการการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นไว้ โดยเฉพาะในคดีสิ่งแวดล้อม จึงต้องอาศัยหลักกฎหมายละเมิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาเป็นฐานในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยหลักกฎหมายละเมิดดังกล่าว นั้นใช้กับการละเมิดทั่วไปทุกชนิด ไม่มีการแบ่งแยกบังคับตามลักษณะการก่อเหตุ เหมือนกับกรณีคดีสิ่งแวดล้อม เนื่องจากความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น อาจต้องอาศัยสาขาวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพิสูจน์ความเสียหาย ที่ไม่ปรากฏอาการและความเสียหายภัยสืบเนื่องต่อไปในอนาคต นอกจากนี้หลักกฎหมายละเมิดที่ใช้อยู่ ยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการเยียวยาความเสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิม โดยพิจารณาแต่เฉพาะผลเสียหายจากสภาพที่ปรากฏจากตัวผู้เสียหายเป็นสำคัญ ดังนั้นการกำหนดค่าเสียหายบนพื้นฐานการเยียวยาความเสียหาย ค่าเสียหายจะถูกกำหนดให้สอดคล้องตามสภาพแห่งความเสียหายที่ปรากฏและเท่าที่พิสูจน์ได้บนพื้นฐานของหลักการเยียวยาความเสียหายเท่านั้น ซึ่งหากนำมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อม ก็ไม่สามารถยับยั้งการกระทำของผู้ก่อมลพิษและไม่ครอบคลุมความเสียหายที่รัฐหรือประชาชนได้รับจากการทำละเมิดดังกล่าว อีกทั้งความเสียหายบางอย่างที่ไม่ปรากฏอาการแสดงออกมาทางกายภาพภายนอก เช่น กรณีปัญหาการรั่วไหลของน้ำมัน

ในทะเลอันเนื่องมาจากกิจกรรมการขนส่งทางทะเล และจากกรณีแม่ น้ำลำคลองและลำรางสาธารณะ ณาเสียส่วนหนึ่งมาจากผลิตภัณฑ์น้ำมัน จากข้อมูล จากกรมควบคุมมลพิษรายงาน ว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2519-2553 เกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล ที่ได้ดำเนินการ ตรวจสอบและจัดการแก้ไขร่วมกับหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องจำนวน 124 เหตุการณ์ และจากสถิติ ของกรมเจ้าท่าได้รายงานไว้ว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2540-2553 ได้เกิดการรั่วไหลของน้ำมันในปริมาณ มากกว่า 20,000 ลิตรขึ้นไป ทั้งสิ้น 9 ครั้ง ที่เกิด ขึ้นในทะเลชายฝั่งและท่าเทียบเรือ (กรมควบคุม มลพิษ สำนักจัดการน้ำ ส่วนแหล่งน้ำทะเล)

เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลลงสู่ทะเลนั้นในช่วง สิบปีที่ผ่านมา นั้น พบเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลระดับ ชาติหลายครั้ง ในปี พ.ศ. 2545 เกิดน้ำมันรั่วไหล ลงทะเลในจังหวัดชลบุรี 2 ครั้ง ได้แก่ เรือ Eastern Fortitude สัญชาติปานามา ชนหินฉลามบริเวณ เกาะจวง เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2545 ทำให้น้ำมันเตาไหลลงสู่ทะเลประมาณ 286 ตันลิตร และ เรือบรรทุกน้ำมัน Sky Ace สัญชาติปานามา ชน กับเรือบรรทุกสินค้า Kota Wijaya สัญชาติสิงคโปร์ บริเวณเกาะไผ่ เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ทำให้น้ำมันเตาในเรือรั่วไหลลงสู่ทะเลปริมาณ 110 ตันลิตร ต่อมาปี พ.ศ. 2547 เกิดเหตุการณ์เรือบรรทุก น้ำมันเตา Dragon 1 อับปางเนื่องจากชนหิน โสโครก บริเวณด่านเหนือเกาะครก จังหวัดชลบุรี ทำให้น้ำมันเตารั่วไหลลงสู่ทะเลปริมาณ 60 ตัน ลิตร เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 เกิดเหตุการณ์ เรือบรรทุกแก๊สลิโอ อับปางบริเวณชายฝั่งทะเล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เนื่องจากคลื่นลมแรง ทำให้เกิดน้ำมันดีเซลรั่วไหลลงสู่ทะเลประมาณ 20 ตันลิตร เป็นต้นและเหตุการณ์ล่าสุดนั้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 น้ำมันดิบ ของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) รั่วไหล

ลงทะเล ประมาณ 50,000 ลิตร ก่อนทะลักเข้าไป ที่บริเวณอ่าวพร้าว เกาะเสม็ด (เหตุการณ์ เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2556. (ออนไลน์). เข้าถึงได้ จาก: <http://www.manager.co.th/science/viewnews.aspx?NewsID=9560000158925>. [2557, มีนาคม 14].) ซึ่งถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์ ใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา ต่อภาคการ ท่องเที่ยว รวมถึงส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของ ประชาชนทั่วไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาพระ ราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535 รวมถึงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการการเยียวยาผู้เสียหายในคดี สิ่งแวดล้อม กรณีเกิดจากมลพิษน้ำมันว่า ยังมี ข้อบกพร่องในการให้การเยียวยาผู้เสียหายอย่างไร เช่น ปัญหาเกี่ยวกับบทนิยามของผู้เสียหาย ที่ยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ก่อให้เกิดปัญหาการตีความ ในการบังคับใช้ เป็นต้น อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับ การพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้กระทำ ตลอดจนปัญหา เกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความ เสียหายที่เกิดจากกรณีมลพิษน้ำมันเป็นค่าเสียหาย ในเชิงลงโทษ หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ในอนาคตโดยศึกษาเปรียบเทียบกับข้ออนุสัญญา ระหว่างประเทศ หลักกฎหมายต่างประเทศและหลัก กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ ทำการวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดทาง แพงเพื่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมัน พ.ศ. กับอนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น องค์การเดินเรือ ระหว่างประเทศ (International Maritime Organization) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วย การป้องกันมลพิษจากเรือและพิธีสาร พ.ศ. 2521 (International Convention for the Prevention of Pollution From Ships 1973) อนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความรับผิดทางแพ่งเพื่อความเสียหายอันเกิดจาก มลพิษทางน้ำมัน (International Convention on Civil Liability For Oil Pollution Damage 1992) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนระหว่างประเทศเพื่อชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากมลพิษน้ำมัน ค.ศ.1971 (International Convention on Establishment of an International Fund for Compensation for Oil Pollution Damage 1971 หรือ FUND Convention 1971) ว่ามีความคล้ายกัน หรือแตกต่างกับหลักกฎหมายไทยอย่างไร เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกฎหมายไทยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายและความรับผิดทางแพ่งในกรณีมลพิษน้ำมันตามกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ และอนุสัญญาระหว่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการการเยียวยาและชดเชยความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมกรณีจากมลพิษน้ำมัน
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และนำไปเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่งเพื่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมัน พ.ศ....ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตำรากฎหมาย หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ

บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ แนวคำพิพากษาของศาลในประเทศไทย ศาลต่างประเทศและอนุสัญญาระหว่างประเทศ ตลอดจนงานเขียนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึง ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและความเป็นมาในคดีสิ่งแวดล้อม
2. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้เสียหายในกรณีมลพิษน้ำมันตามกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศและอนุสัญญาระหว่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงผลการวิเคราะห์มาตรการเยียวยาความเสียหายและหลักความรับผิดในคดีสิ่งแวดล้อมกรณีมลพิษน้ำมัน
4. เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และนำไปเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่งเพื่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมัน พ.ศ..... ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การควบคุมภาวะมลพิษจากคราบน้ำมันทางทะเลของประเทศไทยในปัจจุบัน ยังไม่มีการพิจารณาถึงค่าชดเชยความเสียหาย คือ เมื่อเกิดปัญหาที่เกี่ยวกับน้ำมันในทะเลที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติแล้ว การชดใช้ค่าเสียหายหรือการเยียวยาความเสียหายจะมีกฎหมายที่บังคับใช้คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บทบัญญัติในหมวดของละเมิด พระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติ

การเดินทางเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน พ.ศ. 2547 แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายหรือระเบียบที่มีอยู่นั้นยังไม่ครบถ้วน และได้รับการชดเชยค่าเสียหายยังไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับทรัพย์สินที่สูญหายไปที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศหรือความหลากหลายทางด้านชีวภาพไป ผู้เขียนจึงศึกษาว่ามีกฎหมายเฉพาะที่ว่าด้วยความรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหาย การเยียวยาและการฟื้นฟู เพื่อความเสียหายจากภาวะมลพิษจากน้ำมัน โดยนำเอาระบบค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาใช้เป็นมาตรการลงโทษผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและป้องกันและป้องปรามการกระทำในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการกระทำด้วยความจงใจหรือด้วยความประมาทเลินเล่อที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่ร้ายแรง โดยค่าเสียหายที่กำหนดอาจกำหนดสูงกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงได้ เพื่อเป็นการยับยั้ง รวมทั้งเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสียหายจากน้ำมันตามอนุสัญญาต่างๆ เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อไป

สิ่งแวดล้อมนั้นประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงหลักและให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยได้นำหลักทฤษฎีความรับผิดชอบเคร่งครัดมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่าในสภาพสังคมปัจจุบันที่ซับซ้อนมากขึ้น ความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมอาจเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อในการดำเนินชีวิตประจำวัน กรณีเหล่านี้หากผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความผิดให้ได้ว่าผู้กระทำจงใจหรือประมาทเลินเล่อในชั้นตอนต่างๆ ของการกระทำ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วแหล่งกำเนิดมลพิษอาจมาจากโรงงานอุตสาหกรรม หรือแม้แต่เรือที่ขนส่งน้ำมัน การขนถ่ายน้ำมันดิบจากหรือการขนถ่ายจากท่อน้ำมันขนส่งก็จะเกี่ยวข้องกับเทคนิคทางวิศวกรรมและยากต่อการพิสูจน์ อาจทำให้ไม่มีผู้เสียหายคนใดได้

รับการชดเชยเยียวยาเลยก็เป็นได้ ดังนั้น การสร้างมาตรการทางกฎหมายโดยการวางข้อสันนิษฐานทางกฎหมายว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษเป็นผู้ก่อให้เกิดมลพิษและจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมแก่สภาพการณ์ในปัจจุบันและอนาคต

โดยเมื่อผู้เขียนเปรียบเทียบหลักกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศในแต่ละประเด็นดังนี้

1. บุคคลผู้เป็นผู้เสียหาย ตามกฎหมายไทยมีการกำหนดแต่เพียงว่า ผู้ที่จะเป็นผู้เสียหาย คือผู้ที่ได้รับอันตรายแก่ชีวิต แก่ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัยหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายทางทรัพย์สินเท่านั้น แต่ตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดบุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายไว้อย่างชัดเจนซึ่งบุคคลที่สามารถฟ้องได้ คือประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนสหรัฐอเมริกาบุคคลที่เป็นผู้เสียหายคือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากมลพิษและรัฐเอง ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศส ผู้เสียหายคือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากมลพิษหรือผู้มีส่วนได้เสียจากมลพิษ และรวมถึงประชาชนหรือองค์กรที่มีส่วนรวมในการแก้ปัญหาทางสิ่งแวดล้อม ส่วนประเทศอังกฤษก็เช่นเดียวกัน กำหนดว่าผู้เสียหายคือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากมลพิษ ลักษณะที่คล้ายกันในการกำหนดตัวผู้เสียหายตามกฎหมายไทยและตามกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นว่าในส่วนที่เหมือนกันคือ ผู้เสียหายก็คือ ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากมลพิษนั้นๆ แต่มีลักษณะที่แตกต่างกันคือการกำหนดให้ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงกับความเสียหายสามารถเป็นผู้เสียหายซึ่งฟ้องได้ตามกฎหมายของญี่ปุ่น เมื่อเปรียบเทียบแล้วจะเห็นได้ว่าในกฎหมายไทยหากเกิดกรณีมลพิษน้ำมันแล้ว ประชาชนทั่วไปที่เป็นนักท่องเที่ยว ประชาชนผู้ที่อยู่ในชุมชนที่ใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุก็ยังไม่ได้รับอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกาย จึงยังไม่ชัดเจนว่าเป็นผู้เสียหายหรือไม่

แต่จากการศึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ เช่นในประเทศญี่ปุ่น ผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมคือ ผู้มีฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมาย คือ ผู้ที่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับผู้ที่จะก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมก็สามารถฟ้องต่อศาลได้แล้ว

2. บุคคลผู้จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายไทย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 คือ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ ทั้งนี้ไม่ว่าการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม แต่โจทก์ยังต้องมีการพิสูจน์อยู่ ซึ่งก็คือหลักความรับผิดเคร่งครัด (Strict Liability) นั่นเอง คือโจทก์ต้องนำสืบพิสูจน์ให้ได้ว่าเกิดการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษ และจำเลยเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น ซึ่งหากโจทก์พิสูจน์ได้จำเลยก็ต้องรับผิดทันที แต่หากเปรียบเทียบกับกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่ใช้หลักความรับผิดเด็ดขาด (Absolute Liability) ในคดีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยผู้ก่อให้เกิดความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมจะต้องรับผิดในทันที โดยไม่มีข้อแม้ใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนในประเทศอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เท่านั้น ซึ่งลักษณะที่คล้ายกันกับหลักความรับผิดที่ใช้ในประเทศไทยที่เมื่อเกิดคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นผู้ก่อให้เกิดเหตุต้องรับผิดชอต่อความเสียหายก่อน แต่อย่างไรก็ยังสามารถพิสูจน์ข้อยกเว้นความรับผิดบางอย่างได้ ในส่วนลักษณะที่แตกต่างออกไปจากหลักความรับผิดของต่างประเทศคือ ญี่ปุ่นที่ให้รัฐกำหนดความรับผิดไว้เป็นนโยบายในการรักษาสีสิ่งแวดล้อมไว้อย่างชัดเจน

และต้องรับผิดชอบในการกระทำทางปกครองทั้งหมด

3. การกำหนดค่าสินไหมทดแทนและการชดเชยความเสียหาย ตามกฎหมายไทย โดยลักษณะที่เหมือนกันในการชดเชยความเสียหายคือการจ่ายให้กับผู้ฟ้องคดีในกรณีส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นไปตามกฎหมายไทย สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ แต่มีลักษณะที่แตกต่างกันคือตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา มีการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายแก่รัฐสำหรับค่าใช้จ่ายที่รัฐจ่ายไปเพื่อขจัดมลพิษนั้น ก็คือ การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ประเทศไทยกฎหมายละเมิดทั่วไปยังไม่มีหลักบังคับใช้ ผู้เขียนเห็นว่าควรนำหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมกรณีมลพิษน้ำมันด้วย หากเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา การเยียวยาค่าเสียหายกำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดมลพิษต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย หรือความเสียหายที่เกิดแก่รัฐอันสืบเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมถูกทำลายก็ตาม ทั้งนี้โดยให้รวมถึงค่าเสียหายในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ทะเลนับได้ว่าเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อมนุษย์หลายประการ ถ้าไม่ให้ความสำคัญกับทะเลมนุษย์ก็จะอยู่บนโลกนี้กับธรรมชาติที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่ได้ เพราะมนุษย์ต้องใช้ทะเลเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคม มนุษย์ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากทะเล ไม่จะใช้ในการบริโภค หรือใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อประโยชน์ในการขนส่งต่างๆ

แต่การใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่จะต้องผ่านทางทะเลนั้นก็จะมีสภาวะการเสี่ยงต่อการเกิดผลกระทบที่จะทำลายสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงได้ ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งน้ำมัน การส่งก๊าซธรรมชาติ

การประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องเนื่องจากน้ำมันที่ต้องอิงกับสภาพแวดล้อมทางทะเล ซึ่งอาจเกิดอุบัติเหตุได้ทั้งสิ้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกันโดยทั่วโลกเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นทะเลที่จะต้องส่งผลกระทบต่อเนื่องกัน การสร้างกฎหมายภายในประเทศ สร้างอนุสัญญาระหว่างประเทศร่วมกัน เพื่อเป็นการควบคุมการใช้ผลประโยชน์ทางทะเลร่วมกัน จึงมีความจำเป็น

จากการศึกษาประเทศไทยได้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับความรับผิดที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่หลายฉบับ แต่กฎหมายแต่ละฉบับก็ยังไม่สามารถบัญญัติให้ครอบคลุมถึงความรับผิด ข้อยกเว้น หรือการพิสูจน์ความรับผิดต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งพระราชบัญญัติหลักที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดความรับผิดผู้ก่อให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมอยู่ แต่ก็ยังไม่สามารถยับยั้งและป้องกันการก่อให้เกิดมลพิษทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีการบัญญัติหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการเยียวยาความเสียหายในความรับผิดต่อบุคคล โดยมีการขยายขอบเขตหน้าที่ความรับผิดทางแพ่งไว้มากกว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงความรับผิดต่อคดีที่เกี่ยวกับมลพิษทางทะเล

แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่งเพื่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมัน พ.ศ..... แล้วก็ตาม ซึ่งร่างพระราชบัญญัตินี้มุ่งที่จะบัญญัติ

ความรับผิดทางแพ่งสำหรับความเสียหายที่เกิดจากน้ำมันโดยเฉพาะ เนื่องจากร่างนี้จะมีบทจำกัดความรับผิดที่ชัดเจน เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นก็จะมีกำหนดตัวบุคคลที่จะต้องรับผิดอย่างชัดเจน โดยมีความสะดวกและง่ายกว่าหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องละเมิด ที่ใช้อยู่เป็นหลักเกณฑ์พื้นฐาน

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศในแต่ละประเทศ การกำหนดความรับผิดผู้ก่อมลพิษทางสิ่งแวดล้อมก็จะแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกากำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดมลพิษต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย หรือความเสียหายที่เกิดแก่รัฐอันสืบเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย รวมถึงค่าฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ในประเทศอังกฤษการเยียวยาผู้เสียหายใช้หลักการความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เป็นพื้นฐานในการตัดสิน ส่วนประเทศญี่ปุ่นกฎหมายสิ่งแวดล้อมพื้นฐานของญี่ปุ่น มาตรา 6 จะกำหนดเรื่องความรับผิดของรัฐไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อม ว่ารัฐมีความรับผิดชอบในการกำหนดและประกาศใช้นโยบายย่อยสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จากการศึกษาอนุสัญญาระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมทางทะเลไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความรับผิดทางแพ่งเพื่อความเสียหายอันเกิดจากมลพิษทางน้ำมันหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนระหว่างประเทศเพื่อชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากมลพิษน้ำมัน ค.ศ. 1971 โดยแต่ละอนุสัญญาก็มีการกำหนดหรือแก้ไขให้พัฒนารูปแบบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นใหม่ และให้แต่ละประเทศยอมรับข้อตกลงร่วมกันได้

อย่างไรก็ตามความรับผิดชอบทางแพ่ง ของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ยังคงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหรือประเทศไทยต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับอนุสัญญาต่าง ๆ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะดังนี้

ผู้วิจัยขอเสนอวิธีแก้ไขและเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 วรรคท้าย ได้กำหนดค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหาย รวมทั้งค่าเสียหายที่ทางราชการต้องรับผิดชอบตามภาระจ่ายจริงตามความเสียหายที่แท้จริงด้วย ตามบทบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ผู้ครอบครอง แหล่งมลพิษและผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดน้ำมันรั่วไหล ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการขจัดคราบน้ำมัน ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวรวมถึง ค่าแรงงาน ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าจ้างบริษัท ในการตรวจสอบความเสียหาย แต่จะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 ไม่ได้กล่าวถึงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสียไป ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะว่าให้บัญญัติให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย ซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษที่เกิดขึ้น โดยวางเป็นหลักการและวิธีชดเชยค่าสินไหมทดแทนคือ ทำให้สู่สภาพเดิม ซ่อมแซม จ่ายเป็นตัวเงิน และหาของทดแทน

2. จากปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีจำนวนมาก ซึ่งจะไม่มีความเป็นอิสระในการกำหนด กำกับดูแลทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะ ผู้เขียนจึงเสนอแนะว่า ให้มีหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลที่เป็นองค์กรอิสระเพียงหน่วยงานเดียว โดยทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม เช่นการฟ้องร้องเรียกค่าชดเชยและความเสียหาย การประเมินความเสียหาย มูลค่าความเสียหาย การดูแลความปลอดภัย แผนป้องกันและวิธีการขจัดมลพิษน้ำมัน การสำรวจ ตรวจสอบ และการฟื้นฟูให้ทรัพยากรธรรมชาติกลับเหมือนเดิม

3. จากปัญหาการเยียวยาความเสียหายและปัญหาการชดเชยความเสียหาย เนื่องจากประมวลกฎหมายหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายหลักในการกำหนดความเสียหายที่เกิดขึ้น การพิสูจน์ความเสียหายจะต้องนำสืบตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนการกำหนดความเสียหายตาม มาตรา 96 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นั้นก็ยังตั้งอยู่บนหลักการกำหนดค่าเสียหายตาม ที่เสียหายจริง (Compensatory Damages) คือ ได้รับความเสียหายเท่าใด ก็จะได้รับ การเยียวยาเท่านั้น โดยเยียวยาความเสียหายตามความเป็นจริง โดยให้ศาลกำหนดค่าเสียหายไปตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด จึงจำกัดดุลยพินิจศาล

ผู้เขียนขอเสนอแนะว่าหากมีพฤติการณ์และความร้ายแรงของการก่อให้เกิดภัยเป็นความเสียหายอย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้นต่อบุคคลในคดีสิ่งแวดล้อม หรือพบข้อเท็จจริงว่าผู้ก่อภัยไม่สนใจนำพาต่อมาตรการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมควรนำหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กรณีน้ำมันด้วย

4. เนื่องจากอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความรับผิดชอบทางแพ่งเพื่อความเสียหายอันเกิดจากมลพิษทางน้ำมัน เป็นอนุสัญญามีการกำหนดให้ผู้เป็นเจ้าของเรือมีการกำหนดความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายของตนเองได้และมีกำหนดให้เจ้าของเรือสามารถจัดตั้งกองทุนขึ้นฝากหรือมีการหาหลักประกันเพื่อให้เจ้าของเรือได้นำมาเฉลี่ยให้แก่บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหาย ผู้เขียนจึงเสนอแนะว่า

ให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความรับผิดชอบทางแพ่งเพื่อความเสียหายอันเกิดจากมลพิษทางน้ำมัน เพื่อออกกฎหมายเฉพาะ ในการชดเชยค่าเสียหาย การเยียวยา และการฟื้นฟูความเสียหายจากมลพิษน้ำมันทางทะเล เพื่อเป็นการรองรับกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ดังนั้น การเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากมลพิษทางน้ำมันจึงควรใช้หลักผู้ก่อมลพิษจะต้อง

เป็นผู้ที่มีหน้าที่ชดเชย (The Polluter Pays Principle) ควบคู่กับหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (The Absolute Liability Principle) ในการละเมิดต่อผู้อื่นจากมลพิษที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ ศาลควรกำหนดค่าเสียหายไปตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดในลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damage) เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดขึ้นได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2546

หนังสือ

กมลทิพย์ คดีการ. (2539). **ทฤษฎีสิทธิในสิ่งแวดล้อม**, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อม หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2556). **คำอธิบายกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง**. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2556). **กฎหมายอาญาทั่วไป**. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม

ศันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์. (2557). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลามกผิดได้**. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

สุขุม สุภนิตย์. (2555). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2551). **หลักกฎหมายอาญา**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน

อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (2557). **กฎหมายสิ่งแวดล้อม**. (พิมพ์ครั้งที่ 3) . กรุงเทพฯ; วิญญูชน.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2556). **กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม**. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

วิทยานิพนธ์

- ปัจพร โกศลกิติวงศ์. (2541). ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ก่อมลพิษในคดีสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภคพร สุวรรณทัต. (2545). ความรับผิดชอบทางกฎหมายในความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ จีเอ็มโอ. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มงคล วุฒินากุลม. (2536). การใช้หลักการผู้สร้างปัญหามลพิษเป็นผู้รับภาระในการแก้ปัญหามลพิษทางน้ำจากภาคอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายสุตา นิงสานนท์. (2525). “ความรับผิดชอบเด็ดขาดในกฎหมายละเมิด” (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วารสาร

- เขตไท ลังการ์พินธุ์. (2543). ความรับผิดชอบละเมิดโดยเด็ดขาดของกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศอังกฤษ เปรียบเทียบกับกรณีของไทย, วารสารนิติศาสตร์. (กันยายน).
- ประพจน์ คล้ายสุบรรณ (2552). วารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 7 ฉบับที่ 2.
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. (2527). ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. วารสารนิติศาสตร์, 14
- มัลลิกา พินิจจันทร์. (2548). การป้องกันและแก้ไขมลพิษทางทะเลเนื่องจากน้ำมัน. วารสารรามคำแหง ปีที่ 27 ฉบับที่ 2
- สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2546). ร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง. วารสารนิติศาสตร์. (26 ธันวาคม)

เอกสารภาษาต่างประเทศ

The Precautionary Principle 15 UNESCO. (2005).

Fletcher, The Theory of Criminal Negligence : A Comparative Analysis } 119 U of P.L. Rev. 401, 402 (1971) :

Ronald H. Coase, **The Problem** of Social Cost, 3 J. Law & Econ. 1 (1960).

David Wilkenson, Environment and Law, Routledge, London, 2002. p.97

อื่น ๆ

- กรมควบคุมมลพิษ . (2555). โครงการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายสิ่งแวดล้อม เพื่อจัดทำ ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม เอกสารประกอบการสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น. ครั้งที่ 2-6 ในภูมิภาค 5
- กอบกุล รายะนาคร. (2549). พัฒนาการหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมและสิทธิชุมชน. เอกสารทางวิชาการ 25 โครงการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประพจน์ คล้ายสุบรรณ. (2547). เอกสารประกอบการบรรยายในการฝึกอบรมโครงการพัฒนา
ความรู้และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานคดีปกครอง.

วรานุช ภูวรักษ์ (2555) ปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้น. การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษา
ผู้บริหารในศาลชั้นต้น สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2539). ทางเลือกในการเยียวยาผู้เสียหายจากปัญหามลพิษ. ดุลพาห เล่ม 1
ปีที่ 43 มกราคม-มีนาคม

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2551. อนุสัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสภาที่ปรึกษา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ฐานข้อมูลออนไลน์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2437/2552 เข้าถึงได้จาก: [http:// www.deka2007.supremecourt.or.th](http://www.deka2007.supremecourt.or.th).

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 533/2516 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2499 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1648/2505 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1259/2506 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 67/2539 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 162/2507 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 975/2495 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คดีหมายเลขแดงที่ 1820/2545 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1251/2514 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1559-1560/2504 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1719-1720/2499 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ 24/2545 เข้าถึงได้จาก: [www.deka2007.supreme-
court.or.th](http:// www.deka2007.supreme-
court.or.th)

คำพิพากษาศาลปกครองคดีหมายเลขดำที่ 1516/2545 เข้าถึงได้จาก: [www.deka2007.
supremecourt.or.th](http:// www.deka2007.
supremecourt.or.th).

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 302/2548 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 516/2545 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 271/2545 เข้าถึงได้จาก: <http:// www.deka2007.supremecourt.or.th>.

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นับแต่เริ่มแรกจนกระทั่งสำเร็จดังที่ปรากฏ ผู้เขียนได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากท่านดร. รุ่งแสง กฤตยพงษ์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และ พ.ต.ท.ดร.สุธี เอี่ยมเจริญยิ่ง ที่ให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ ทั้งแนวคิด หลักการประเด็นและมุมมองใหม่ๆ ในการศึกษา ทำให้ผู้เขียนมีแนวทางในการศึกษาและมองเห็นถึงประเด็นปัญหาต่างๆ เพื่อค้นคว้าให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนยิ่งขึ้น รวมทั้งตรวจและชี้แนะแนวทางเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.รัชฎา เอกบุตร ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งทุกท่านได้สละเวลาอันมีค่ามาดำเนินการสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งที่ได้ให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางด้วยความเมตตาต่อผู้เขียนจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้เป็นบิดาและมารดาผู้ที่เป็นกำลังใจที่ดีที่สุดและได้ให้ออกาสทางการศึกษาอย่างเต็มที่แก่ผู้เขียนตลอดมา และขอบคุณอาจารย์และเจ้าหน้าที่ แห่งหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม ที่ได้กรุณาติดต่อ ประสานงานการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และเพื่อนๆ LL.M มหาวิทยาลัยศรีปทุมที่คอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำในด้านต่างๆ แก่ผู้เขียน ในท้ายที่สุดนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีคุณประโยชน์ต่อบุคคลผู้ศึกษาค้นคว้าหรือผู้ที่มีความสนใจแล้ว ผู้เขียนขอกราบมอบให้แก่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์และบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือให้งานนี้สมบูรณ์ทุกท่าน ส่วนความบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว

ร้อยตำรวจเอก จิฑาวัฒน์ ประสงค์กุล